

Català oriental, balear i mallorquí

“Un **homo** numés t̄nī dos **fii**s. **Es** mé(s) jov̄ va dí (a) son par̄: "la's hor̄ c̄d sigui's meu propi amo i c̄d **tengui** dobbés; és n̄c̄ssari que me'n pugui (a)ná a **veur̄** món. Partiu **es** **vostros** béns **donau-me lo** c̄d **me** toqui". "Ai, **fii** meu", va dí son par̄, "com vulguis; ets un **dolent** i seràs castigat". I llavó va ubrí un c̄la(i)x, et seu(s) béns i en va fé dūs pars. Un(s) dīs después [as cap d'un(s) dīs], es dolent se'n **va** (a)ná des poble tot gojós i sens̄ dí diós a ningú.. **Va** trav̄ssá molts d'̄rmassos, molts de bots i molts de rius i va (a)rribá a una gran ciutat on va gastá tots **es** dobbés.”

Per situar el text anterior en una àrea geogràfica específica, s'ha de començar per definir la variació dialectal que n'afecta la fonètica, la morfologia, la sintaxi i el lèxic, analitzant-hi els trets que el situen dins d'un dels dos blocs dialectals del català.

A primer cop d'ull, ja s'entreveuen alguns trets que ens permeten situar les cinc ratlles anteriors en una de les dues grans variants del català, l'**oriental**. Per citar-ne un de cada àmbit observem, per exemple:

- En l'àmbit fonètic, es fa palesa ja en la primera línia la pronúncia *u* de la vocal *o* en posició àtona (només: numés); i la neutralització, també en posició àtona, de les vocals *a* i *e* en *̄* (t̄nī: t̄nī).

Unes altres coincidències fonètiques amb els dialectes orientals són, a la línia 2, la iodització dels grups llatins LY, C'L, G'L (fii); i a la línia 3, la no pronúncia de la iod seguida de *x* palatal (c̄la(i)x).

- Pel que fa a l'àmbit morfològic, a les línies 2 i 3 trobem un tret que també situa el text en el marc dels dialectes orientals: la desinència –i, –is de les persones 1 i 2 del SP (pugui, toqui, vulguis).
- Quant al lèxic, a la línia 3 hi apareix el terme *dolent*, que és predominant en els dialectes del bloc oriental, amb el benentès que segurament no hi té un abast geogràfic total i que és probable que també trobem en altres zones del domini lingüístic occidental.

Entre els dialectes del bloc oriental (rossellonès o septentrional, central, balear i alguerès) hi destaquen els trets següents que fan que situem el text dins del dialecte **balear**:

- Un dels trets fonètics més destacats del balear com ara l'articulació labiodental de la *v* és present al llarg del text (va dí, veur̄, vostros...).
- Entre les característiques morfosintàctiques és freqüent la conservació de l'article salat, procedent d'*ipse* (*Es* mé(s) jov̄, sigui's meu propi amo, *es* vostros...); a més, a la línia 2 trobem el manteniment de les desinències –*am*, –*au* de les persones 4a i 5a del present d'indicatiu i imperatiu dels verbs acabats en –*ar* (donau-me).

Finalment, s'hi observen trets que faciliten la localització exacta del parlar com a **mallorquí**: a les línies 1 i 2, les formes *homo* i *vostros*; i a la línia 2, la desaparició de la –*r* final en els monosíl·labs (va dí).

Es pot concloure que estem davant un text propi d'un parlar mallorquí, molt afí al català central i amb trets suficients per poder-ne fitar el seu abast geogràfic.